

هفته‌ایک جریده فنی و ادبی

ابونہ بدلی

مدیر مسئول قصاب

اداره خانہ سی: باب عالی جادہ سندھ قصاب مطبعہ و کتب خانہ سید
جریدہ بہ متعلق خصوصیات ایچون مدیرہ مراجعت اولنور.
بر سنہ لکی پوستہ اجرتیلہ برابر ۳۰ غروشدر اداره خانہ دن
آلفق اوزرہ ۲۰ وایی کاغذ اوزرہ مطبوعہ نسخہ لری ایچون ۵۰ غروشدر.
[نسخہ سی ۲۰ بارہ]

اقوام قدیمه

ایصلق

شیلده ایصلقدن بحث ایدورلر. و هر طرفدن کلان ایصلق صدرلی بزی عادتاً هیجانه براقدی، دیورلر. اخیراً بعض معلومات جغرافیه اخذی ایچون تهریف اطمینه کوندربیلان موسیو بوکه دولاغری شو یوله افاده حال ایدیور: «غومرا چوبانلرینک ایصلق ایله لقردی ایتملری (غانش) لردن قالددر. بو ایصلق صداسته بر آهنگ ویره رک پک اوزاق یرلردن مداوله افکاره موفق اولیورلر... بحر محیط اطلاسی ده بولسان بر کوچک جزیره سکهنسی طرفدن الان محافظه اولنان شو طرز تکلم قدیمک تحقیق و تدقیقه ارباب فلسفه نک اشتغالی بجا کوریرم.»

بو تدقیقاتک لایقیه اکلاشیلماسی ایچون قاریه اطلری سکنه اصلیه سی اولان غانشلردن برز بحث ایتک فائده دن خالی دکادر. بوراده بحر محیط اطلاسی ده اطلاتید نامنده بریوک جزیرنک موجودیتی و سکهنسی حقنده متقدمینک وردکاری معلوماتی تدقیقدن صرف نظر ایدرز. بوکون بحث بشر علماسی طرفدن اسکی غانشلرک موتالری مومیلغه رعایت ایتملری سایه سنده - احوال تشریحی تدقیق اوله رق بو قومک تاریخک اطلاعی یتدیکی زماندن اول اسپانیه شبه جزیره سنه ویره نه طاغلرینک او بر طرفده فرانسه نک غرب جنوبه ووزدر وادینه طوغرو یایلمش بر عرقه منسوب اولدینی قبول اولمقددر.

بو عرقه منسوب انسانلرک حجمه لری ابتدا وزر قریبده بر موقعده معاینه اولدیفندن بو محله نسبه بو عرقه (قرومائیون) عرقی تسمیه ایدلمشدر.

غانشلرک - وزر قریبده و قیبه اسکان ایتمش اقوامده اولدینی کبی حجمه لری مستطیل الشکل، وجهلری اشکی کوز اولری جقور و اشکی، برولری دوز قیصه و اشکی یناقلری جیققر در. شو علائم وجهیه آفرقا ایچلرند مسکون بعض اقوامده و بی، صر و جورجورا قیبه لرند کوریلور.

قاریه اطلری سکهنسندن بعضلرینک ایصلق ایله محاوره ایتدکاری سیاحین طرفدن درمیان اولغش و اخیراً موسیو لازار نامنده بر ذات بو خصوصه خیلی تدقیقانه بولمیشدر [*].

قاریا اطلری ژان دوبه تانفور نامنده بر ذات طرفدن اون دردنجی عصر میلادیه کشف بولمیشدر. بو ذاتک معینده روز نامه سیاحتی تحریره مأمور ایکی راهب بولنیورایدی. قاریه اطلرند بو سیاحلرک ابتدا جالب دقتلری اولان شی سکهنسنگ لسانی اولمشدر.

بو ذاتلر قاریه اطلری سکهنسنگ لسانی حقنده شویله بر قیده بولمیشلردر:

«بو قوم صانکه دیلبری کلمش کبی لقردی ایدورلر، بولنرک سوز شویله دکاری اییشیدن دیلبری اولمیدیه قانع اوله جنی کلیر.»

۱۴۷۰ تاریخنده قاریه اطلرندن تهریف اطمه سی ضبط ایدن (غراسیادو لاهره) ده بواطه سکهنسنگ ایصلق چالارکبی سوز شویله لرینه متحیر قالمشدر. بو وقتدن بری بوجزائر محتممه سیاحت ایدنلر آز چوق بواصلقدن بحث ایتمشلردر. ازان جمله شارل ادوار اسمند بوزات غومرا اطمه سنه، واصلتده مقصد سیاحتندن ایصلق واسطه سیله غایت سرعتله خبردار اولان اهالینک کندی نه طوغرو قوشوب کلدکاری نقل ایدور.

سزعت مخبره حقنده شوقیده رده واقع اوله بیلیر، هر نه قدر بز المزد بولنان تلغراف وتله فوندن بشقه برواسطه ایله حوادثک اطرافه سرعت انتشاری کوچ اکلارایسه کده هنوز حال ایتداید بولنان اقوام تزدنده فرضه زدن پک زیاده بر سرعتله تاتارلر، کجهه آتشله اشارتلر، اوزاقدن اوزاغه صدرلر و ایصلقلر واسطه سیله حوادثک انتشار ایتکده اولدینی کوریلور.

قاریه اطلرینه سیاحت ایدن دو قور و رون و دو قور [*] معارف ۲۳ نجی نوسرلی نسخهنده ۵۸۰ نجی جیفیه ده بو خصوصه دائر مختصر معلومات یرمیش ایدک.

(قرومانیون) عرقك و مزروا ديسندن قناريه اطه لرينه و آلآن بو عرقك علامتي كنديلرنده مشاهده اولنان آفريقا قبايلنك مسكون اولدقلري مملره قدر بايلديني مظلوندر. فقط بالاخره برطاقم اقسامه تقسيم اولتهرق اوروپايي اقوام سائر نك استيلاسنده بونلر آردهن غائب اولمشلر و زمانزده غانش عرقسه منسوب يالكز بعض آفريقا قبائلي ايله قناريه چو بانلري قالمشدر. قناريه اطه لرند مسكون اولانلرده قوم نجيب عرق بك شرقدن غربه طوغري صولتده و غربي آفريقا ساحلنه قدر كلوب بعض مهاجر نك ده قناريه اطه لرينه كچميسنده طاعلره و قناريه اطه لر نك آفريقا ساحلندن لك اوزاق اولان غومرا و دمير اطه سي كچي جزيرم لرينه التجا اتمشلردر.

اشته غانش عرقك قبايى اولان چو بانلر آلآن بو ملجأ لده يشايورلر. بعضاً لك اسكي جدلري كچي حيوان دريى اكسا ايدويورلر. طاعلرده هر دلو ممالك اينجده عمر كچي يورلر. اخيراً موسيو لآزار اسكي غانشلردن توارث اتمش كچي كورينان بو ايصلقه تكلمى اشته بودالزده تدقيق و تتبع ايلمشدر.

موسيو لآزار بو ايصلقه تكلمك تدريجاً دائره اتساعى دارالديني و غانش عرقك يواش يواش محسو اولسي و اختلافله بوزلسيله متناسباً بو ايصلق لساننك ده اوزته دن قالدديني و تحوله و اغراديني تصديق ايتكمكدر. ارتق بو ايصلق عادتنه تنه ريفده تصادف اولغيور، انجق غومرا و دمير اطه سنده كوريليور و استعمالى ده قشير اهالى به و چو بانلره منحصردر. جزيره ده متمكن اولوب ده ايصلقه مكمله اولنديني بيلمائلرده واردر.

موسيو لآزار ديوركه: « ايصلقه حاصل ايديلان صدا قوتلى و ككيتندر. خيلى مسافدن ايشيديلور. موسيو ورنو اوج كيلومترو مسافدن ايشتديكى سوبلمشدر. لاس بالما سكتن سندن بر جوعى ايصلقه بش كيلومترولق مسافدن تكلم ممكن اولديني حقتده موسى الهى تامين ايشلر. » صدا قالين پرددن لك تيز پرديه قدر جيقار و عباره نهايتنده بردن بره ينه قالين پرديه اينر. » ايصلق چالان بر جوق گاننى مخاطب نك سمعنه ايصاله و بو سايله افكار نى افهامه موفق اولور.

ايصلق مختلف صورته چالير. اكثراً لك ياردينه احتياج كوريلير. موسيو لآزار ايله نصل ايصلق چالنديني شو صورته تعريف ايديور:

« برال ايدر - اولان: كوچك برمقه (شكل ۱). كوچك برمق قيوييله رق تماماً اغزه صوقيير. لك اوج طرفي يوقاريه طوغرو بونلور و باش برمق اوزاديلير. بوبرمق عادتا ديشلر آره سنه صقشده ش افقي بر قوبل تشكيل ايدر. بومنخني نك ايجيق طرفي ده ديل قابدير. يالكز هوانك مروي ايجون بر كوچك ديك قالير.

ثانياً اشارت برمقيه. بوبرمق ده ينه بويه قوللانيلير (شكل ۲). ثالثاً: اشارت برمى اوزون اوله رق قوللانيلير. (شكل ۳) برمك اوجي ديله تطبيق اولتور. هوا ديل ايله اسنان قاطعه آره سنده برديكدن جيقار. رابعا: ايكنجى و دردينجي برمقيله. بونلر ك ايكي اوجي برلشديريله رك اغزه صوقيير هوا بو ايكي برمقه له تنده بولنان ديكل آره لغندن مخرج بولور.

ايكي ال ايدر - هرالدن بر برمق. بوده يا كوچك برمقيله يا خود اشارت برمقيله (۵ و ۶ نجى شكل) اولور. هيچ برمق لك اعانه سي اوله دن ده ايصلق چالنه بيلير. بونك ايجون ديلي اولوق كچي چقورلايلى. و قالقان ايكي طرف كنارلر نى يوقاري اسنان قاطعه ايله صقشديرملى. بر درجه يه قدر يوقاري دودا قده ايشه كير. و هوانك خروچه مساعده ايدمك ديكه قدر آچالير. »

بواصول ايله چالنان ايصلق يقين يرلردن ايشيديلير. احتمال اسكي غانشلر ك عادى تكلمى ده ايصلق چالقم طرزنده ايدى.

و قناريه اطه لر نى كشف ايدن ژان دوبه تاقور و رفقاسى ديل اولوق شكلنه قونهرق سوبله ن « ايصلق لسانتى » ايشتمشلردر. روزناممى باحتدم كى قودده بونى كوستريور. بوفرضيات مورخ شهر (هرودوت) ك قديمده حبستائده مقيم (تروغلوديت) لر يني غانشلر ك اقرباسى حقتده معلومات اعطا ايتديكى صره ده بر « لسان غريب » دن بحث ايتمسيله كسب قوت ايديور. هرودوت ديوركه: « بواقوام ملل سائر لسانلر ينه اصلا مقيس اولميان بر لسانله متكلمددرلر. بونلر ك سوز سويلديكى ايشيدن براسلر اوتوشيور صانير. »

(بو مقاله عائد بر قاج رسم كله جك نسخه يه قونيله جقدر)

— مابعدى وار —

